

Wat zijn dat voor manieren?!

Mirjam van Roode
Illustraties: Marlies de Jong

Mirjam van Roode

Wat zijn dat voor manieren?!

Illustraties: Marlies de Jong

Mosae Verbo

ISBN 978 90 8666 327 9
NUR 320, 740

Eerste druk mei 2014
© 2014, Mirjam van Roode
© 2014, Marlies de Jong (Illustraties)

Mosae Verbo, Maastricht
www.boekenplan.nl
www.booxstore.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige ander manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (Artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

INHOUD

Voorwoord	6
Koeienletters	9
De ZZP'er	11
Zelfbediening	15
De voetbalwedstrijd	21
Belexcuus	24
Wie mooi wil zijn	29
Dorst	33
Verdacht	39
Vrouwen	42
Kopje thee	47
Kuku	51
Wasdag	55
Rijstijl	59
Mode	63
De ijzeren slang	67
Bakkie koffie	70
Voor aap staan	73
Geen tijd te verliezen	78
School	81
Groeten uit de rimboe	86
Koek	90
Etenstijd	95
De matatu	99
Eerder verschenen van deze auteur	106

VOORWOORD

Het is alweer ruim 25 jaar geleden dat ik voor het eerst voet zette op het Afrikaanse continent. Het was het begin van een onlosmakende verbondenheid met Kenia, die nog altijd voortduurt. Ik liep er stage en vond er een baan. Ik trouwde met de Keniaan Njenga en was getuige van zijn belevenissen in Nederland. Na anderhalf jaar Utrecht emigreerden we naar Nairobi, waar we ons settelden en een prachtige tijd beleefden. We kregen twee kinderen, Kamau en Lianne, en voedden hen op in een mix van twee culturen. Ons huwelijk hield helaas geen stand en na zeven jaar Kenia keerde ik met de kinderen terug naar Nederland. De sterke band met Kenia bleef echter bestaan. Maar liefst twaalf keer togen wij in de kerstvakantie naar 'ons' Kenia om (schoon)familie en vrienden op te zoeken.

In 2008 ontdekte ik de kracht en de lol van het schrijven. Mijn belevenissen kwamen terecht in het boek *De roep van de mapori* dat in 2011 heruitgegeven werd. Maar na dit autobiografische verhaal bleek ik nog niet uitgeschreven; ik had nog zoveel meer te vertellen! Verhaal na verhaal stapelde zich op: ervaringen in Nederland en in Kenia, uit de oude doos en recent. Over van alles en nog wat, maar altijd met een kwinkslag en een rode draad: de verschillen (en overeenkomsten) tussen twee culturen.

Graag wil ik Wim en Monique bedanken voor het kritisch doorlezen van de verhalen en voor hun goede adviezen. Daarnaast gaat mijn dank uit naar Marie, die mij in contact bracht met Marlies. Met haar fineliner heeft Marlies de

verhalen nog meer kracht bijgezet en heeft zij van een stapel verhalen een prachtig geïllustreerd boek gemaakt.

Asante sana!

Mirjam van Roode

Maastricht

KOEIENLETTERS

Dieren kunnen praten. Vraag een willekeurig kind in Nederland wat een ezel zegt en je krijgt een oorverdovend ‘ia!’ te horen. Bij schapen en geiten is het minder eenduidig – soms ‘meh!’, dan weer ‘beh!’ – maar de meest bekende diertaal is die van de koe. Ieder kind weet het, we zingen er zelfs liedjes over. Wat zegt de koe? ‘Boe, boe, boe!’

In Nederland is dat zo. Maar ga je naar Kenia, dan wordt het een ander verhaal. Tot mijn verbazing bleken de koeien in Kenia het woord boe! helemaal niet te kennen. Ze krijgen het gewoonweg niet over hun lippen. Misschien is de lipvorm van Afrikaanse koeien anders dan die van hun Nederlandse soortgenoten. Of misschien bestaat de letter ‘b’ niet in het Keniaanse koeienalfabet, wie zal het zeggen. Bij mensen zijn er tenslotte ook grote verschillen in ras en taal. Hele volkstammen kunnen de ‘r’ niet uitspreken, maken daar een ‘l’ van, en andersom, toch? De vraag is alleen: als Keniaanse koeien het woord boe! niet kunnen of willen uitspreken, wat zeggen ze dan wel?

Ik heb de proef op de som genomen en deze vraag gesteld aan de kinderen in Kenia. En wat hoorde ik? Een luid en eenduidig moe!-geroep. Er was geen twijfel over mogelijk: Keniaanse koeien zeggen niet ‘boe!’, maar ‘moe!’

Een nieuwe vraag diende zich aan: hoe zit het dan met importkoeien? In Kenia kom je heel wat Hollandse koebes-ten met overgedimensioneerde uiers tegen en ook de zwart-witte Friese exemplaren ontbreken er niet. Allochtone koeien, zeg maar. Wat zeggen zij?

Tijdens mijn vorige bezoek aan de Keniaanse hooglanden ben ik eens goed naar de koeien gaan luisteren. En wat bleek? De Nederlandse koeien in Kenia hebben zich volledig aangepast aan hun nieuwe leefomgeving en spreken dezelfde taal als de autochtone koegemeenschap: ‘Moe!!!’

Mijn euforie over deze grandioze aanpassing – bij expats gaat het zo snel niet – bleek van korte duur. Want eenmaal terug in Nederland, ben ik, alle mensen die beweren dat koeien ‘boe!’ zeggen negerend, naar het polderland getrokken om eens goed naar onze koeien te luisteren. Sorry Nederlandse kinderen, ik moet jullie teleurstellen. En sorry Nederlandse ouders, jullie maken je kroost maar wat wijs. Er is geen weiland in Nederland waar koeien ‘boe!’ zeggen. Ook in onze buurlanden niet. We zullen het liedje moeten aanpassen, ik heb het overduidelijk gehoord: ‘Moe!’ zegt de koe. ‘Moe, moe, moe!’

DE ZZP'ER

Nog één straat en ik ben thuis. De slechtste straat van Nairobi, dat wel. De vele hobbels en kuilen maken van het asfalt een gatenkaas. Je zou onze straat een hindernisbaan voor automobilisten kunnen noemen. Zelfs na jaren rijervaring blijft het een kunst om zonder veel schudden thuis te komen.

Vlak bij mijn huis moet ik remmen voor een man, gekleed in een vaal hemd, die midden op straat zit en mijn weg blokkeert.

‘Mevrouw!’ roept hij en hij komt overeind.

Ik stop.

‘Kijk, mevrouw, ik ben uw straat aan het repareren!’ vervolgt de man trots.

Verbaasd kijk ik de man aan. Dat hij op straat zat was me niet ontgaan, maar zijn werkzaamheden waren me niet opgevallen. Knap lastig ook, zonder gereedschap. Alleen een hoopje stenen en een klein bergje zand in de berm verraden enige activiteit.

‘Prima!’ zeg ik bemoedigend en ik steek mijn duim op.

Maar het gaat de stratenmaker natuurlijk niet om mijn duim. ‘Geef me wat!’ roept hij en hij steekt bedelend zijn hand uit.

Vooruit dan maar. Als deze man de gaten in mijn straat vult, mag ik hem daar natuurlijk wel voor belonen. Hij heeft tenslotte geen opdrachtgever. Als ZZP'er, zelfstandige zonder perspectief, zoekt hij naar nuttig werk en hoopt hij hiermee

klanten te werven. Ongevraagd, maar toch. Ik pak mijn portemonnee en geef hem vijftig shilling¹.

‘Dankjewel!’ zegt de man. Hij stopt het geld in zijn zak en pakt een steen op. Daarmee slaat hij op een andere steen, om mij ervan te overtuigen dat hij daadwerkelijk een stratenmaker is en dat hij het geld dik verdient.

Ik zwaai en rijd naar huis.

De volgende dag is de stratenmaker er weer. Uiteraard. Er zijn zoveel gaten in de weg, dat hij voorlopig nog niet klaar is. Zeker niet in het tempo waarin hij werkt. Pole pole, langzaam.

‘Mevrouw!’ roept hij als ik weer kom aanrijden.

Ik minder vaart.

Vragend steekt de man zijn hand opnieuw naar me uit. Als ik gisteren bereid was om voor zijn goede werk te betalen, dan ben ik dat vandaag toch zeker ook?

Ik aarzel. ‘Wat heb je vandaag allemaal gerepareerd?’ vraag ik. Als ‘opdrachtgever’ moet ik natuurlijk een beetje kritisch zijn.

‘Heel veel!’ roept de stratenmaker uit. Hij veegt met zijn mouw het zweet van zijn voorhoofd, alsof hij al urenlang hard bezig is. Dan wijst hij naar een paar kuilen voor ons die nu iets minder diep zouden zijn dan gisteren. ‘Ziet u, mevrouw, een hele verbetering!’

Ik schiet in de lach. Al begrijp ik dat hard werken hem geen enkel voordeel biedt, enige voortgang zou ik toch wel op prijs stellen.

‘Geweldig!’

‘Alstublieft...’ Het komt er smekend uit.

‘Vooruit, dertig shilling.’

¹ vijftig shilling is ongeveer 45 eurocent waard (vroeger iets meer)

De man kijkt teleurgesteld, waarschijnlijk omdat ik hem minder geef dan gisteren. Maar ik vrees dat ik voorlopig niet van deze man af ben.

‘Als ik vanmiddag terugkom ben je klaar, toch?’ grap ik. Ik weet natuurlijk beter.

De stratenmaker moet lachen, maar besluit er toch serieus op in te gaan. Het gaat uiteindelijk om zijn broodwinning. ‘Kijk hoeveel gaten er nog zijn, mevrouw!’

Na een week is de helft van alle gaten gevuld. De stratenmaker heeft er stenen en zand ingegooid en het is nu een stuk comfortabeler rijden in mijn straat. Wat dat betreft heeft deze ZZP’er goed werk verricht. De gemeente doet het ten slotte niet.

Nog een dikke week, dan zal het werk klaar zijn, schat ik in.

Wat een misvatting. Als ik op een dag van mijn werk terugkom en mijn straat inrijd, zie ik tot mijn grote verbazing dat de allereerste kuil die de stratenmaker had gevuld weer een gapend gat in het wegdek is. Waar is de vulling gebleven?

De stratenmaker staat naast het gat en houdt me aan. ‘Mevrouw!’

‘Hier trap ik niet in,’ zeg ik. ‘Dit gat heb je al gehad.’ Bij een tandarts laat ik mijn kiezen ook niet twee keer vullen.

‘Maar het heeft vannacht geregend, mevrouw! Alles is weggespoeld!’

Ik kijk om me heen. Ik weet dat regenbuien in Kenia enorme schade kunnen aanrichten, ook aan de wegen. Maar heeft het de afgelopen nacht daadwerkelijk zo hard geregend? De andere gevulde kuilen in de buurt van het verdachte gat zijn nog dicht.

Ik schud mijn hoofd. ‘Ik denk niet...’

De stratenmaker onderbreekt me. 'Kijk dan, mevrouw, het is nu meer werk!' Met man en macht probeert hij me te overtuigen.

Meerwerk, die term ken ik. Ook in Nederland proberen ZZP'ers en andere ondernemers hun opdrachtgevers ervan te overtuigen dat hun klus, door onvoorziene omstandigheden, ineens een stuk omvangrijker is geworden. Met extra (hoge) rekeningen tot gevolg.

'Verkoop dat maar aan een ander,' antwoord ik. Ik ben tenslotte niet de enige bewoner in deze buurt.

Nog drie weken lang is de stratenmaker in onze straat bezig. Een heel karwei, hoor: overdag gaten vullen, 's nachts stiekem weer leeghalen. Hoe langer de man van de straat is – figuurlijk althans – hoe beter. Met zijn meerwerk kan hij zijn vrouw en kinderen langer te eten geven.

Op een dag is de stratenmaker verdwenen. Waarschijnlijk leverde zijn arbeid op het laatst nog maar zo weinig op, dat hij het voor gezien hield en op zoek is gegaan naar een andere straat met nieuwe klanten.

Jammer. De grootste kuilen in onze straat liggen er nog altijd open en bloot bij. Van de gemeente hoeven we niets te verwachten. Het is wachten op de volgende ZZP'er.

ZELFBEDIENING

‘Very expensive!’

Twee Afrikanen en een Chinees passeren de kassa in de grote IKEA-hal en lopen naar de snack corner links van de uitgang, waar een medewerker hot-dogs, ijsjes en priklimonade verkoopt. Ze lijken teleurgesteld. Ik neem een slok van mijn limonade en kijk de heren nieuwsgierig na. Zouden ze het over het meubelassortiment hebben? Of vinden ze de hotdogs en ijsjes in deze corner zo duur? Dat laatste is toch nauwelijks voor te stellen, ik zou niet weten waar je in Nederland minder betaalt. Ze zullen vast nog niet lang in ons land zijn.

De drie heren lijken wat moeite te hebben met de menukeuze, maar uiteindelijk komen ze eruit; ze gaan voor ijs. Als ze betaald hebben krijgen ze alle drie een leeg hoorntje in hun hand geduwd. Verbaasd kijken ze naar hun inhoudsloze aankoop. Dit kan toch niet de bedoeling zijn?

‘Daar,’ zegt de IKEA-verkoper en hij wijst naar een wit apparaat vijf meter verderop.

Einde service.

De drie mannen begeven zich aarzelend naar het witte apparaat. Ze lijken niet goed raad te weten met de in hun ogen merkwaardige westerse dienstverlening. Bij de ijsmachine aangekomen kijken de twee Afrikanen elkaar vragend aan. En nu?

De Chinees blijft op enige afstand van het apparaat staan, alsof hij zich geneert en niet bij de twee Afrikanen wil horen.

Terwijl de ene Afrikaan de knoppen van het apparaat bestudeert, kijkt de ander vragend om zich heen. Hallo! Is er misschien iemand die een helpende hand kan uitsteken? Of iemand die tenminste even de Nederlandse instructie kan vertalen? Maar niemand lijkt hem te zien. De IKEA-medewerker is druk in de weer met de verkoop van hotdogs en nog meer lege hoorntjes. En de klanten in de corner zijn allemaal bezig met hun eigen zaken. Op één persoon na...

Ik zet mijn beker priklimonade op mijn zojuist aangeschafte boekenkastbouwpakket – de statafeltjes zijn bezet – en loop met snelle pas richting ijsmachine. ‘Can I help you?’ vraag ik aan de knoppenbestuderende Afrikaan.

Nog voor de man zijn mond kan openen om antwoord te geven heb ik de machine de eerste verlossende krul softijs al laten draaien.

Welkom in onze westerse wereld! Als je de dienstverlening in Afrika kent, is het hier wel even wennen. Onze service is beperkt, niet alleen bij de IKEA. In een supermarkt stopt niemand jouw boodschappen in een tas, laat staan dat er een medewerker klaarstaat om de zware boodschappen even naar je auto of fiets te brengen. En als je in een café zit, moet je soms lang wachten voordat er een ober langskomt.

Toen mijn vriend Njenga voor het eerst in Nederland op een terrasje zat, begreep hij er niets van. We hadden – na lang wachten – wat gegeten en gedronken en het was tijd om af te rekenen. Geen enkele ober leek echter notitie van ons te nemen.

‘Komen ze de bordjes niet opruimen?’ vroeg Njenga aan mij. In Kenia zouden er om de haverklap diverse obers naar ons toe gekomen zijn; om bestellingen op te nemen, tafeltjes schoon te vegen, te serveren, ons te vragen of alles nog naar

wens was en natuurlijk om zo snel mogelijk onze vuile bordjes weg te halen. Ongeruimd staat netjes!

‘Dat doen ze hier niet zo snel,’ antwoordde ik. ‘Het is dan net of ze ons weg willen hebben.’ Erg overtuigd van mijn eigen antwoord was ik niet. Ik had het ooit van vrienden gehoord.

Njenga keek me ongelovig aan. ‘Weg hebben? Het is toch niet de bedoeling dat ik een half uur naar de restanten van mijn maaltijd zit te kijken?’ Ongeduldig keek hij om zich heen. Vier tafeltjes verder stond een ober met zijn rug naar ons toe gekeerd een bestelling op te nemen.

‘Kssssst, kssst!’ riep Njenga.

‘Niet doen,’ fluisterde ik. ‘Zoiets zeg je hier tegen een beest!’

‘Wat moet ik dan roepen?’ vroeg Njenga geërgerd.

‘Je moet niet roepen, maar wenken.’

Ik richtte mijn hoofd op en speurde het terras af. Hopelijk zou het mij lukken om ‘onze’ ober – de anderen leken met onze tafel niets te maken te hebben – snel te traceren. En dan maar hopen dat ik zodanig de aandacht kon trekken dat hij eindelijk onze kant op zou komen...

Alles went, zelfs de beperkte dienstverlening in ons land. Na een paar weken kon Njenga rustig op een terrasje zitten zonder zich te ergeren. Alleen bij tankstations bleef hij zich verbazen. Waar in Kenia de pompbedienden toesnellen om je tank te vullen, je ruiten te wassen, de olie te peilen en uiteindelijk aan je autoraampje af te rekenen, moet je in Nederland je auto uit om zelf je tank te vullen en vervolgens heel veel moeite doen – soms door weer en wind – om te betalen. Hoe verzinnen ze het!

Toch moet ik toegeven dat de minimale bediening in Nederland ook voordelen heeft. Bij het tankstation weet je tenminste precies hoeveel benzine je afneemt en betaal je daar ook een overeenkomstige prijs voor. In Kenia is het altijd de vraag of de teller op nul staat als de pompbediende begint met vullen. Ook mag je hopen dat alle afgenomen benzine daadwerkelijk in jouw tank terecht komt... En zelfs in de snack corner van de IKEA heeft de zelfbediening enorme voordelen, die vooral mijn kinderen zeer weten te waarderen. Eén keer een hoorntje betalen, eindeloos ijs bijhalen. Maar dat zeggen we natuurlijk tegen niemand.